

בית דין ירושלים

לדיני ממונות ולבירור יוחסין

נולד לאשה שקבלה גט בבוכרה לפני שקבלה גט שני בארץ

תיק יוחסין מס' 467-שע

נושא הדיון

א' נולד בבוכרה בשנת תשמ"ה, עשר שנים אחרי שאמו התגרשה מבעלה שנישאה לו כדמו"י. בכתובה שלה נכתב שמה "צביה דמת' צביטה בת אמה". במעב"ד של הגירושין נכתב שהאשה "צביה המכונה סויתה בת אפרים". בתעודת הלידה המקורית של א' נכתב שם האב "יורי בן בוריס, לאום יהודי". בת.ז. של א' נכתב שם האב "יורי". בשנת תשנ"ג ערך הגר"מ ציוני זצ"ל בבית"ד בת"א גט כדמו"י בין הבעל הראשון להאשה, שם נכתב שמה "סוויטלאנא דמת' סוויטא בת אפרים". לא נזכר במעב"ד שזה גט לחומרא, וגם לא נזכר שיש לה בן שלא מהבעל הראשון.

מלכתחילה טענה האמא בפני הבודק ר' זלמן גילצינסקי שאבי בנה היה יהודי, שכך ראתה במסמכים שלו, אך אינה זוכרת את שמו, והוא היה טייס בצבא הרוסי. לדבריה השם שנרשם בתעודת הלידה המקורית של הבן "יורי בן בוריס, יהודי" נרשם מפיה, וזה היה בדוי. אחרי שנחקרה שוב חזרה בה וסיפרה שאבי הבן היה אוזבק. הבן לא הכיר מעולם את אביו, אלא שברישומים הרשמיים הוא רשום כבנו של יורי (לא ידוע כיצד נקרא לתורה).

פסק דין

יש להתיר את הבן לקהל מהמת כמה ספיקות.

(-) דוד יהושע קניג

(-) מרדכי אייכלר

(-) אברהם דוב לוי, אב"ד

השאלות לדיון

- א. כיצד כותבין בנט את השם "סבטלנה" ואת קיצור שם זה "סבטטה".
- ב. שינה בכתיבת השם באותיות המתחלפות, כגון שכתבו "סויתה" במקום "סויטא".
- ג. נקראת בפי כל סבטלנה, או סבטה, ואינה נקראת בשמה היהודי צביה (שהוא כנראה שם העריסה שלה), וכתבו בנט שלה "צביה המכונה סויתה", האם הגט פסול בדיעבד.
- ד. מעביד של גט האם צריך התימות של שלושה דיינים.
- ה. האם יש להתייחס במעביד של הגט השני שיש לאשה בן שנולד לפני הגט מאיש אחר.
- ו. האמין כל השנים לאמו ולמה שכתוב בתעודות שאביו הוא יורי בן בוריס היהודי, האם נאמנת אמו להתיירו לקהל ולומר שהוא בן נכרי.
- ז. נתעברה בעיר שרובה גויים, והיא היתה גרושה מספק, האם מתירים הבן מחמת כמה ספיקות.

תשובה

- א. כתב דבצרי יוסף להגריי כהן ז"ל בשמות נשים: SVETLANA הוא שם ספרדי, רוסי, וכותבין: סביטלנא. SWETLANA האות E בחיריק, וכותבין: סוויטלנא. ע"כ. ובקינטרם שמות גיטין של צ"ד מוסקבה כתב הר"פ גולדשמידט: SVETLANA יש כותבין סוועטלנא, ויש מוסיפין וי"ד בגלל התנועה הרכה, וכותבין סוועטלנא. SVYETA, שם קיאר של סוועטלנא, וכותבין "סוויטטא".
- ובהקדמה שם הביא בשם הר"מ ליוני אבי"ד ת"א שכלל אין לכתוב וי"ד לאות רכה, משום שצ"ח ישראל אין יודעין לכתוב את האותיות הרכות, אבל אין צדי"ד דמתח מוסקבה נהגו לחלק בין שני סוגים של אותיות רכות, האחת כאשר אחר הלמ"ד הרכה בא קמן או פתח, והשניה כאשר אחר הלמ"ד בא שורוק או לרי, כי הקמן והפתח יותר רחוקים צהצרתם לחיריק מהליריי והשורוק, ולכן נשמעת החיריק אחר הלמ"ד הרכה יותר בשם ליאווה מבשם יעלענא או מהשם לודמילא, ע"כ רק בשמות כגון ליאווה וליאנא או אליא ראינו להוסיף וי"ד כדי לסמן אות רכה, עיי"ש בהקדמה.
- ובנידון דיון כתב הר"מ ליוני "סוויטלנא דמת' סוויטא", ולא די שהוסיף וי"ד כדי לסמן אות רכה, אלא שכתב שני יודיין, כנראה כדי פמן סגו"ל ועיי' ט"ג ש"ג אות ו ס"ק ג ש"ס הקריאה היא צליריי ובלא הרגש יודיין, וכתב צ' יודיין יש לחוש אפילו צדיעבד שהוא שינוי השם שיהיו קורין צפת"ח ובהרגש יודיין ואחי לחשש לעו שהיא אשה אחרת, עיי"ש. ועוד זאת, הוא כתב השם צויו" אחד, ולא בשני ווי"ן. וז"ע.
- ב. כתב הרמ"א בשו"ע סי' קכט סעי' לא דשם לעו שמסופקין צו א"ס נכתב צטי"ת או צתי"ן, כותבין אותו צטי"ת כיון שצתי"ן אפשר לקרותו רפוי, ועי' פס"ד ירושלים כרך י עמי תקכת.

וכתב הח"מ ס"ח קכט: ויולגא היה מעשה פה וכתבו בשני ווי"ן מטעם דכל מקום שאין קורין בפי"א כותבין כך בשני ווי"ן, וכל מקום שלפעמים נוטה לפי"א כגון פייבוס פיריאל כותבין בחד וי"ו. וכ"כ הבי"ש בשם מהרש"ל בשם ואלק שוי"ו אחד הוא כמו פי"א רפויה ושני ווי"ן הוא כמו הצרת וי"ו ממש. וכ"כ בשם זמוויל בשם הסי"מ והד"מ ובכלליס אות כב. ועיי' דברי חיים בפתיחה אות יד, ושו"ת בית אפרים אבהע"ו תנינא ח"א סי' סד.

וכתב החזו"א סי' לה אות יח דאם שינה מדרך כתיבתו חשיב שינוי אף שלא שינה הצרתו, שזכרון המילה צין אנשים מסתייע גם בזכרון כתיבתו במקום שאין ההצרה מגבילו כראוי, ואם נכתב ב' ווי"ן אין משנין אותו לכותבו בוי"ו אחד, ומי"מ נראה דאם כתב וי"ו אחד תחת ב' ווי"ן כבר, שאין הגט נפסל אלא"כ נשמנה ההצרה. ולהלן שם אות כ"א כתב החזו"א דהמכס הלשון צין אנשי מדינתנו שוי"ו הוא כב' רפה, ואין לנו כותבין לעולם ואי"ו במקום פי"א, ואם כתבו ואי"ו במקום פי"א פסול.

ובנידון דידן שגט הראשון כתבו "סוימה" במקום "סויטא", אפשר דחשוב כמו שינוי במצטא, כיון שאפשר לקרותו רפוי. ועיי' שו"ת דברי חיים אבהע"ו ח"ב סי' קח שהכשיר צדיעבד "יהושע" במקום "יהושע". וז"ע.

ג. עיי' גט פאזט סי' קכט ס"ק לו דמי שנקרא צעת לידתו חיים ואח"כ קרו ליה ציצאנטי אע"ג דנשתקע שם חיים אם יכתוב חיים דמתי ציצאנטי אפשר דיורה הקונטרס דהגט כבר כיון דציצאנטי הוא לעו של שם חיים וכו' וליכא לעו אם יראו בגט כתוב גם שם חיים, ועיי"ש ס"ק פז דאם כבר נתגרשה בגט כזה והוא מקום עיגון ושעת הדחק דא"א להשיג גט אחר, דעתי נוטה דיש להכשיר.

ד. מעב"ד הוא זה שחתום עיי' שלושה דיינים, ורק כך יש לו תוקף של מעב"ד שאין בו החסרון של מפי כתבם, עיי' שו"ת חת"ם או"ח סי' נ"א ואבהע"ו ח"א נד וסי' קג עפ"י תוס' צ"מ מ א, וקלו"ה סי' סז ס"ק ו, ואו"ש עדות פי"ג הי"ד, והמקנה קדושין כו א, ובאר יתחק סי' כה ענף א בהגהה, וספר המקנה (לר"י סופר) כלל יט פרט א, וקהלות יעקב יבמות סי' כד אות א. וביאר בחזו"א אבהע"ו סי' ק"א אות כ"א לפי שבי"ד אינם צריכים העדאה אלא הכל עושים על פיהם כל שידעו לוואתן בכל אופני הידיעה שבהן, אלא שמ"מ כל שטר בי"ד יש לו גם דין שטר שנקרה עדותן בבי"ד שמעידים שנעשה כך וכך בפני בי"ד. ועיי' חזו"א שם אות מג וחזו"א ח"מ לקוטים סי' ב אות ב דדוקא אם כתבו שלושה דיינים הקבועים בעיר יש לה תוקף של מעב"ד, ואין על הבי"ד האחר תורת בי"ד בעיר האחת לענין תוקף מעשה בי"ד, ומפי כתבם הוא.

לפי"ו בנידון דידן שעל המעב"ד חתום רק האב"ד, ז"ע. בתקופו.

ה. עיי' פס"ד ירושלים כרך ז עמ' תמח בשם החזו"א שאם לא היה ידוע ענין נישואיה הראשונים של האם אלא מפיה, ובגלל זה הצריכו אותה בגט, אין לרשום בהחלטת בית הדין על הגירושין את ענין הבן כלל משום שאין האם נאמנת לפוסלו ואף לא לפוגמו.

בנידון דידן ענין נישואיה הראשונים של האם התגלו לבית הדין אגב אורחא כשציררו את יהדותה, ואז הולאה את הגט מצוכרה, וז"ע אם בזוה אופן לריך להגיע לנאמנותה כדי לפסול את הדין.

ו. ע"י קובץ תשובות למין הגרי"ש אלישיב שליט"א ח"א סי' קמ"א דלם הצחור אשר עליו חנו דניס, מיום שגולד ועד עתה נשאל עליו את סם הצועל בתור אציו ומסתמא הוא מאמין בכל לבו לחמו, הרי בגמ' קדושין פו גרסינן גבי ההוא סמיא כי אחא שליח אמר אשתו זינתה אי מהימן לך כבי תרי זיל אפקה, וכן קיי"ל באבהע"ז סי' קטו פעי"ז, עיי"ש.

ז. כתב הרמב"ם אסו"ב פי"ט הכ"ג: משפחה שנתערב בה ספק חלל כל אלמנה מאותה משפחה אסורה לכהן לכתחילה, ואם נשאת לא תלא מפני שהן שתי ספיקות, שמא זו אלמנת אותו חלל שמא אינה אלמנתו, ואם נאמר שהיא אלמנתו שמא חלל הוא שמא אינו חלל וכו', וה"ה אם נתערב בה ספק ממזר וכו'. וביאר המחנ"א (על הרמב"ם אסו"ב פי"ט הכ"ה) דנתערב במשפחה ספק ממזר, אסור לישראל ליקח מאותה משפחה ואם נשאת לא תלא מפני שהם שני ספיקות, משמע דלגבי יוחסין החמירו ואפילו בתרי ספיקי, ושכן מוכח בגמ' יומא פד ב, ודלא כה"ה אסו"ב פי"ט הכ"ו בדעת הרמב"ם דמותב צנת ישראל כשי"ס ס"ם להמיר, עיי"ש. ועיי' חזו"א אבהע"ז סי' א אות כח שביאר דברי הרמב"ם בספק ממזר בהמחנ"א.

וכבר נחלקו בזה ראשונים ואחרונים להלכה, עיי' מאירי כתובות יד א ד"ה כשר, ופסקי רי"ח"ו כתובות סוף פ"ק וקדושין פ"ד ה"ב אות ה, ומהריב"ל ח"ג סי' ע"א, שמחמירים לכתחילה בסי"ס להנשא בקהל, אבל דעת הרבה פוסקים להתיר בקהל בסי"ס, עיי' שו"ת מהרי"ו סי' עד, הוצא דדי"מ סי' ד אות ז, ומהרשד"ם אבהע"ז סי' כ, ומהר"ח"ח ח"א סי' סח, ושער המלך אסו"ב פי"ט הכ"ג, ויש"ש כתובות פ"א סי' מג בדעת הרמב"ם, ודרישה אבהע"ז סו"ס ז, וב"ש סי' ב ס"ק טז שכן עיקר, ועיי' יתחא אבהע"ז סי' ז אות יא, ואו"ה"פ אבהע"ז סי' ד ס"ד ס"ק מה, ועיי' פס"ד ירושלים כרך ו עמ' קפט.

וכתב בכפי אהרן יו"ד סי' יב ה"י עבדים, מכמה ראיות, שאם יש תלתא ספיקי אפשר להקל אפילו ביחוסין, עיי"ש.

ובנידון דידן שיי"ל שהגט הראשון של האשה שנכתב שמה "לציה המכונה סויתה" היה כשר, עיי' לעיל אות ב ואות ג (ואדרבא, הגט השני יש בו כמה ספיקות), וא"כ אפילו נתעברה אח"כ מישראל הולד כשר, ואף אח"ל שהגט הראשון היה פסול והיא היתה א"ל כשנתעברה מהשני, שמא היה השני גוי, שהרי מדובר בעיר שרובה גויס, ולדעת הטור אפילו נתעברה בעיר אם הלך הצועל אכלה תנשא לכתחילה כיון דאיכא רוב העיר ורוב סיעת כשרים, וסתמא נמי שאין ידוע מי הלך למי תנשא לכתחילה דמסתמא הוא הלך אחריה, נמלא שיש כאן שלוש ספיקות להתיר.